

č. 27/2016 Sb. o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných, která s sebou přinesla (kromě administrativní zátěže v souvislosti s vykazováním podpůrných opatření) i další novinky budící **obavy z neznámého**, např. přítomnost asistenta ve výuce. V průběhu dvou let mapování se totiž ukazuje určitý **pozitivní posun** v názorech vedení škol i pedagogů oslovených v pozdějších fázích mapování.

Inkluze a specifika středoškolských studijních oborů

Oproti základnímu má sekundární vzdělávání v řadě studijních oborů, maturitních i učebních, specifické požadavky na uchazeče, jež souvisejí s nároky profesí, na které připravují. **Úspěšné studium** konkrétních oborů a následné uplatnění v praxi tak může být spojené s určitými zdravotními, smyslovými či mentálními předpoklady, které nemusejí všichni potenciální zájemci splňovat.

Při nevhodné volbě studijního oboru, která je spojená s opakovanými zážitky neúspěchu, mohou být často právě žáci se speciálními vzdělávacími potřebami (SVP) více ohroženi pocitem selhání, snížením sebedůvěry, případně rezignací a předčasným odchodem ze vzdělávání.

Do jisté míry je možné pracovat i s různou úrovní studijních předpokladů. Vývoj v této oblasti probíhá v podstatě od pomoci jednotlivci začlenit se do třídy a přizpůsobit se jí, tedy od integrace, k vytváření diferencovaných podmínek různým žákům, kteří tak mohou pracovat ve společné, výkonově heterogenní sociální skupině, k inkluzi. Právě až inkluzivní (společné) vzdělávání dává možnost vytvářet „školu pro všechny“. Za předpokladu, že je prováděno správně.

S různou interpretací témat společného vzdělávání se setkáváme i na středních školách. Faktorů, které ovlivňují přístupy pedagogů a organizaci společného vzdělávání, je řada. Některé souvisejí s rozdíly mezi školami ve skladbě učebních a studijních oborů a s tím souvisejícími rozdíly ve skladbě žáků, dále s mírou proškolení pedagogů, **s nejistotou, zda určitá opatření budou z hlediska financování udržitelná i v budoucnu** (např. rozšíření školního poradenského pracoviště o školního psychologa, kariérového poradce či speciálního pedagoga je nyní financováno z prostředků EU prostřednictvím tzv. šablon v rámci projektů OP VVV).

Svou roli však patrně sehrála i skutečnost, že mapování stavu inkluze na SŠ začalo těsně po přijetí vyhlášky

Zkušenosti řady pedagogů a výchovných poradců oslovených škol jen potvrzují pozornost, kterou by měli školáci a jejich rodiče **věnovat výběru střední školy**. K získání relevantních informací „kam dál po základní škole“ mohou mimo jiné přispět **výchovní a kariéroví poradci** na základních i na středních školách, pracovníci pedagogicko-psychologických poraden a pediatři – ze strany zástupců středních škol zaznívalo napříč všemi kraji přání, aby lékařská potvrzení o **zdravotní způsobilosti** ke studiu a výkonu povolání vycházela z obeznámení lékaře s reálným stavem.

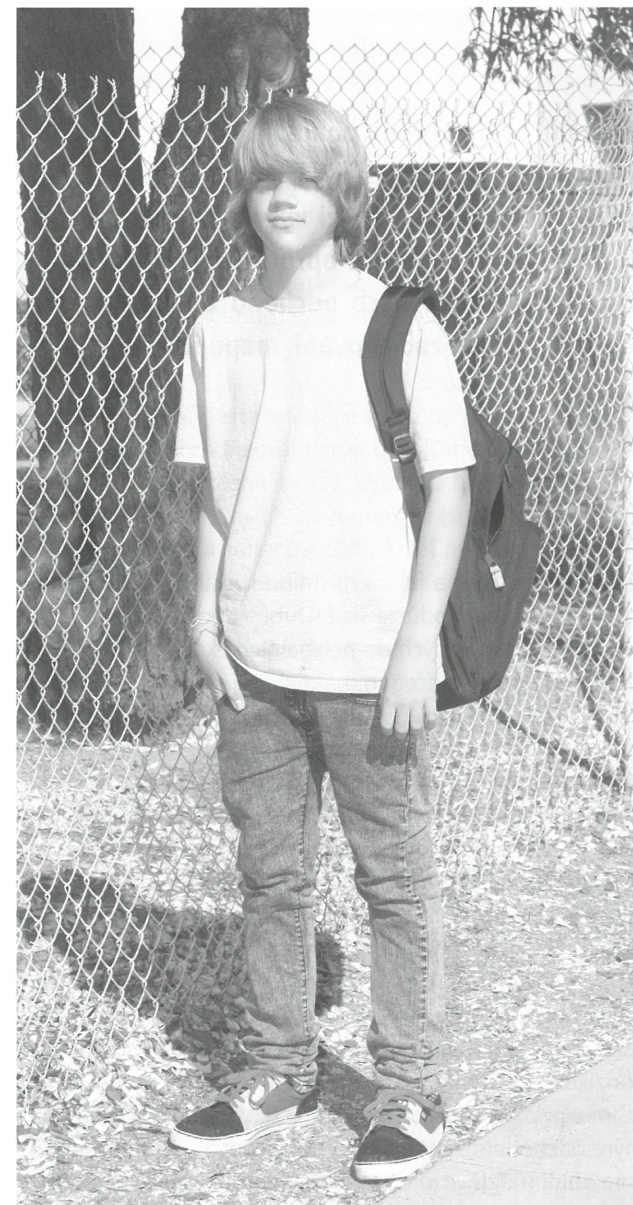
Mnozí z nich upozorňovali, že se snaží lékaře ve spádových oblastech informovat o konkrétních požadavcích studijních oborů, které mají zásadní význam pro výkon některých profesí.

SWOT analýza středoškolské inkluze

Dílí výsledky mapování stavu inkluze ukazují rostoucí snahu škol budovat **bezbariérové prostředí**, související se zvyšujícími se možnostmi financování. Výchovní poradci se zpravidla dobře orientují v oblasti inkluze,

část pedagogů se zajímá o nové informace a v řadě škol probíhá školení učitelů (např. pro práci s autismem, se zaměřením na problematiku inkudovaných žáků či na případy, s nimiž škola dosud nemá zkušenost, ale je pravděpodobné, že se s žáky s těmito SVP v dohledné době setká).

Školní poradenská pracoviště všude **fungují minimálně v základní formě (výchovný poradce, metodik prevence)**, zlepšuje se diagnostika SVP, a díky tomu se zvyšuje i počet podpůrných opatření. A v neposlední řadě se témata související s inkluzí začínají dostávat i na půdu pedagogických fakult, takže můžeme předpokládat, že

nová generace pedagogů bude na společné vzdělávání průběžně připravována.

Ke slabým stránkám (kromě již zmíněných obav o stabilizaci finančních prostředků či strachu z nových, nevyzkoušených metod a postupů) patří například rezervy v práci s nadanými žáky (v této oblasti jsou tradičně nejsilnější gymnázia), zejména časté je **nepochopení tzv. dvojí výjimečnosti**, tedy kombinace nadání s určitou diagnózou – na tyto žáky bývá pohlíženo jako na průměrné a jejich SVP, ať už v oblasti nadání nebo handicapu, zůstávají nerozpoznány a nenaplňeny.

Ze strany škol (a možná ještě častěji rodičů) není správně pochopeno **využití oborů „E“ pro žáky se SVP**. Ukazuje se rovněž, že školy při využívání podpůrných opatření dosud málo komunikují a spolupracují s neziskovými organizacemi.

Negativní postoje části pedagogického sboru vůči inkluzi jsou častější na středních odborných školách, mnohde leží tíha odpovědnosti za společné vzdělávání na výchovném poradci.

Jako nevýhodu pro společné vzdělávání vnímají pedagogové **velký počet žáků ve třídách**, v tom se však nijak neodlišují od učitelů v základních školách. Na SŠ je jako problém pocítován rovněž **nárůst počtu žáků s poruchami chování** (i nediagnostikovanými) a z toho pramenící obavy o narušení či nevládnutí výuky (pedagogové upozorňují mj. na možná rizika v praktické výuce ve školních dílnách, laboratořích nebo na pracovištích zaměstnavatelů).

U společného vzdělávání na SŠ můžeme identifikovat nejen ohrožující faktory, ale také řadu příležitostí. Jednu z nich představuje zveřejňování zajímavých a inspirativních příkladů škol, poradenských zařízení či počínů krajů. K inspirativním iniciativám patří například **plán na vytvoření krajského registru speciálních vzdělávacích pomůcek**, které by mohly školy postupně sdílet. Shromáždění a šíření příkladů inspirativní praxe je zároveň i jedním z cílů projektu P-KAP. ■

*Autorka je publicistka projektu P-KAP
Národního ústavu pro vzdělávání.
Zpracováno s využitím materiálů garantů inkluze P-KAP*